

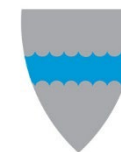

Oppstartsdokument for arbeid med kommuneplanens samfunnsdel

*Hva skal vi gjøre for å få til
ønsket samfunnsutvikling i Alstahaug?*

Vedtatt av kommunestyret 30. april 2024, sak 22/2024

Innhold

Innledning.....	3
Utfordringer og utviklingstrekk	7
Føringer for kommunal planlegging	8
Vurdering av planbehov	10
Planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2024-2036	13

Innledning

Dette dokumentet har fått navnet

Oppstartsdokument for arbeid med kommuneplanens samfunnsdel, heretter kalt *oppstartsdokumentet*.

Oppstartsdokumentet omhandler kommunal planstrategi for 2024-2027 (§ 10-1 i plan- og bygningsloven) og planprogram for samfunnsdelen (§§ 11-13 og 4-1 i plan- og bygningsloven).

Planer er verktøy for å bli enige om felles mål og prioriteringer, og hva vi vil gjøre for å nå målene. Planlegging skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte.

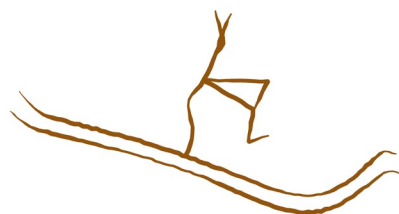
Alstahaug kommune vil legge *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027* og *FNs bærekraftsmål* til grunn for all planlegging og øvrig virksomhet.

Alstahaug kommune står overfor viktige oppgaver knyttet til blant annet demografiske endringer i befolkningen, klimaendringer, levekårsforskjeller i befolkningen og samfunnssikkerhet og beredskap.

Hvordan skal vi håndtere utfordringene og utnytte mulighetene på en best mulig måte? Hva må vi gjøre for å sikre en bærekraftig utvikling?

Kommunen har flere virkemidler for å påvirke samfunnsutviklingen. Får vi til et godt samspill mellom politikerne og de som jobber i kommunen, og de som bor, arbeider og driver næringsvirksomhet her, kan vi få til mye mer enn vi klarer alene. Målrettet, felles innsats gir større kraft og bedre resultater.

I dette dokumentet pekes det på hva vi må ta hensyn til i kommunens planlegging og hvilke føringer som gjelder.

Planstrategi 2024-2027 og planprogram

Ifølge plan- og bygningsloven §10-1 skal kommunen i begynnelsen av hver valgperiode utarbeide en planstrategi. Planstrategien skal ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om den skal videreføres uten endringer.

I kommunens planstrategi for 2019-2023 ble det vurdert at samfunnsdelen er moden for revidering, men at arbeidet har vært utsatt grunnet begrenset kapasitet. Gjeldende kommuneplan for Alstahaug kommune ble vedtatt september 2014. Siden da har rammebetingelser og overordnede føringer endret seg, og utviklingen både lokalt, nasjonalt og globalt understøtter behov for en ny kommuneplanens samfunnsdel, som et oppdatert styringsverktøy for Alstahaug kommune.

Planprogrammet er en plan for hvordan kommuneplanens samfunnsdel skal utarbeides. Alstahaug har valgt å la kommunal planstrategi være en del av oppstarten av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel, ved at planstrategien og

planprogrammet slås sammen. Dette gir en sammenhengende planprosess, og er også tidsbesparende.

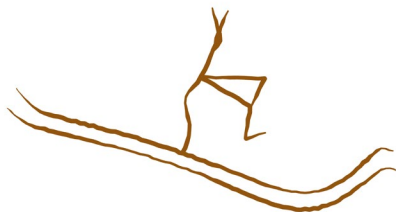
Folkehelse i planleggingen

Folkehelsearbeidet skal bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse og utjevner sosiale helseforskjeller. Hva som påvirker folkehelsen i kommunen spenner bredt, blant annet økonomisk utvikling og muligheter for arbeid, oppvekst- og utdanningstilbud, tilgang til rent vann og mat, muligheter for fysisk aktivitet mv. Alle som jobber i kommunen har ansvar for å fremme folkehelse innenfor sitt område.

Kommunen skal ha oversikt over befolkningens helsetilstand og faktorer som påvirker denne, og legger denne oversikten til grunn for all planlegging, [jf. folkehelseloven](#). Utfordringer og påvirkningsfaktorer er nærmere belyst i dokumentet [Slik står det til i Alstahaug kommune 2024](#) og i [kommunens folkehelseprofil](#).

Viktige folkehelseutfordringer i kommunen:

- Aldrende befolkning, ungdommen flytter
- Økende andel barn i lavinntektsfamilier
- Unge er mindre fornøyd med lokalmiljøet sammenliknet med landet
- Utdanningsnivået i befolkningen er lavere enn landsgjennomsnittet
- Ensomhet blant ungdom

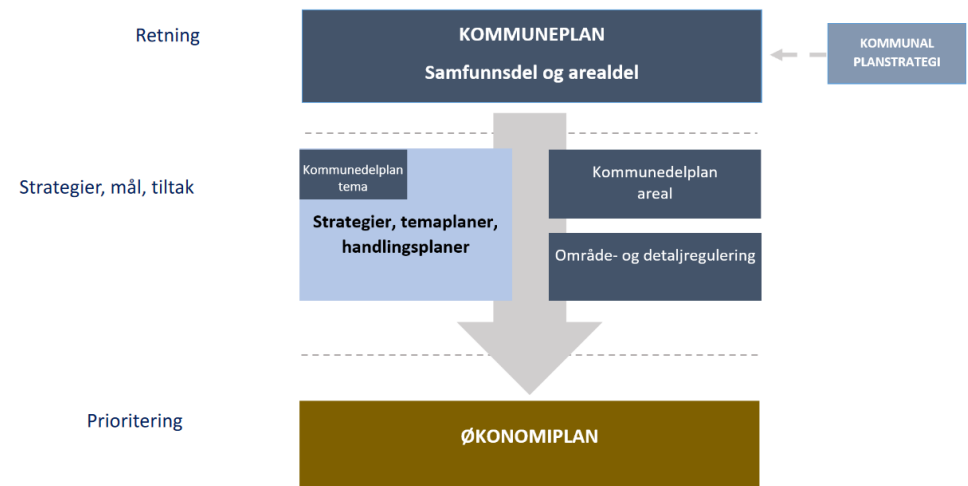
Viktige områder å ha fokus på i arbeid med kommuneplanens samfunnsdel:

- Gode oppvekstforhold
- Aldrende befolkning, ungdommen flytter
- Sosiale ulikheter
- Lokalmiljøet/nærmiljøet

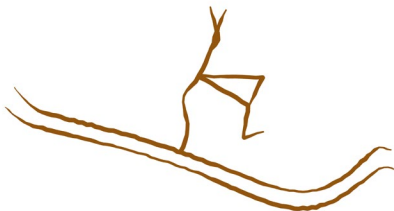

Plansystemet i Alstahaug kommune

Et plansystem er en oversikt over hvordan de ulike planene i kommunen henger sammen. Figuren under viser sammenhengen mellom kommunens planer:

For å få en bedre kobling av samfunnsdelen til valgperiodene og til økonomiplanen legges det nå opp til at samfunnsdelen vedtas første året av valgperioden. Vurdering og prioritering av planoppgaver gjøres ikke som del av planstrategien (slik det har vært gjort frem til nå), men i egen prosess etter at målene i samfunnsdelen er vedtatt.

Videre legges det opp til at vurdering av planbehov gjøres som en del av det årlige arbeidet med økonomiplanen. Planbehovet vil med dette enklere kunne bygge på føringer og bidra til måloppnåelse i en ny samfunnsdel. Arealdelen skal bygge på føringer i samfunnsdelen.

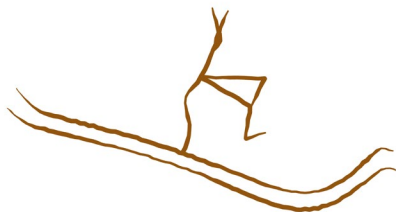
Den nye samfunnsdelen vil bestå av to hoveddeler:

- Visjon og hovedmål (lange linjer) for Alstahaugsamfunnet.
- Prioriterte satsingsområder for valgperioden.

De prioriterte satsingsområdene i samfunnsdelen vil bli fulgt opp i det årlige arbeidet med økonomiplanen. Det vil også framgå av selve økonomiplanen hvordan de følges opp. Dette er i tråd med krav i kommunelovens § 14-4. Økonomiplanen for Alstahaug utgjør da også kommuneplanens handlingsdel etter § 11-1 i plan- og bygningsloven.

Retningslinjer for plansystemet i Alstahaug kommune:

- Kommunal planstrategi avgrenses til kun å avklare behov for revisjon av kommuneplanen (ikke vurdering av det totale planbehov).
- Kommuneplanens samfunnsdel vedtas tidlig i kommunestyreperioden slik at den kan fungere som politikernes styringsdokument i resten av perioden. For å få til det, utarbeides samfunnsdelen og arealdelen i to separate prosesser.
- Handlings- og økonomiplanen får en styrket rolle som kommuneplanens handlingsdel. Det skal fremgå tydelig i økonomiplanen hva kommunen skal gjøre for å nå målene i kommuneplanens samfunnsdel.
- Hver sektor i kommunen foreslår og prioriterer innsats og planbehov innenfor sine virkeområder, ut fra målene i samfunnsdelen. Samlet vedtak av planbehov og arbeidsprogram skjer i kommunestyret.
- Et tydelig planhierarki skal vise sammenhengen mellom de ulike planene, og ha klart definerte plantyper: kommunedelplan, temaplan, handlingsplan. Planene skal følge opp og vise hvordan de skal bidra til å nå målene i kommuneplanens samfunnsdel.

Utfordringer og utviklingstrekk

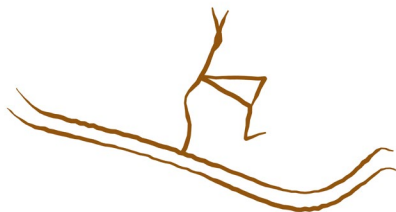
Under følger en oppsummering av viktige utviklingstrekk for Alstahaug kommune.

- Demografisk endring i befolkningen: Vi blir flere eldre, og de yngre flytter fra kommunen.
- Det blir færre innbyggere i yrkesaktiv alder. Rekruttering og kompetanse er utfordrende for flere sektorer.
- Det er forskjeller i levekår blant kommunens innbyggere. De siste år har det vært en økende andel barn som vokser opp i lavinntektsfamilier. Økende sosial ulikhet øker også risikoen for polarisering, svakere samhold i samfunnet og at flere faller utenfor arbeids- og samfunnslivet. Utenforskap påvirker personlig helse, levekår og samfunnsøkonomien negativt.
- Klima-, natur- og miljøutfordringer, klimagassutslippene kuttet ikke raskt nok. Endringer i klima fører med seg naturfarer og behov for klimatilpasning. Arealinngrep,

endringer i arealbruk, forurensning og klimaendringer kan føre til tap av natur og naturmangfold.

- Sandnessjøens rolle som regionsenter er avhengig av et godt samferdselstilbud. Et godt og attraktivt samferdselstilbud, som støtter opp om behovene som næringslivet, besøkende og innbyggere har, er grunnleggende for at kommunen fortsatt skal kunne videreutvikle seg som regionsenter. I arbeidet med regionsenter er det viktig at behovene som kommunens egne distrikter også ivaretas. Det bør jobbes målrettet med å forsterke “Vi-følelsen” i hele kommunen.
- Samfunnssikkerhet og beredskap: Verden og Norge står overfor et alvorlig og usikkert utfordringsbilde. Rivalisering mellom stormakter og natur- og klimautfordringer, som sammen med teknologiutvikling og demografiske utfordringer påvirker samfunnssikkerheten og stiller betydelige krav til vår beredskap fremover. Av hensyn til beredskap og mulighetene for matproduksjon, vil det være viktig å ta vare jordressurser og sikre at jorda holdes i drift.
- Samarbeid med næringslivet, sivilsamfunnet (innbyggere og frivillighet) og nabokommuner er viktig for videre utvikling.

Det samlede utfordringsbildet er beskrevet i dokumentet [Slik står det til i Alstahaug kommune 2024](#).

Føringer for kommunal planlegging

FNs bærekraftsmål

[FNs bærekraftsmål](#) er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn.

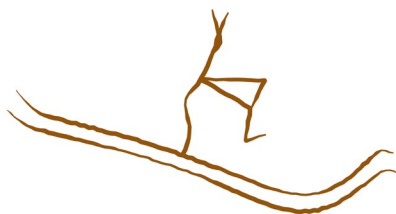

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027

[Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027](#) gir retning for hvordan følgende fem temaområder skal ligge til grunn for kommunens planlegging:

- Samordning og samarbeid i planleggingen
- Trygge og inkluderende lokalsamfunn
- Velferd og bærekraftig verdiskaping
- Klima, natur og miljø for framtida
- Samfunnssikkerhet og beredskap

I tillegg til de fem temaområdene forventes det at FNs bærekraftsmål legges til grunn for kommunens planlegging og øvrig virksomhet.

Fylkesplan Nordland 2013-2025

[Fylkesplan for Nordland](#) har tre målområder og to punkter om regionale bestemmelser:

- Målområde 1: Livskvalitet
- Målområde 2: Livskraftige lokalsamfunn og regioner
- Målområde 3: Verdiskaping og kompetanse
- Regionale planbestemmelser om etablering av kjøpesenter
- Arealpolitikk i Nordland

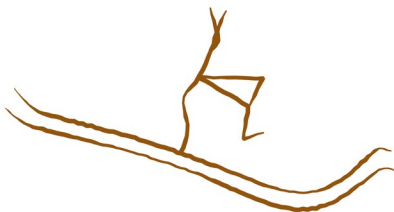
Det pågår arbeid med nye regionale planer som etter hvert vil erstatte Fylkesplanen for Nordland. Pågående regionalt planarbeid er beskrevet på [Nordland fylkeskommunes hjemmesider](#).

Nye lover som gir føringer for kommunal planlegging

Stortinget vedtok 12. desember 2022 en ny [lov om kommunens ansvar på det boligsosiale feltet](#), også kalt boligsosial lov. Loven trådte i kraft 1. juli 2023. Loven skjerper kommunens ansvar for samordning og plikt til å ta boligsosiale hensyn i planleggingen.

I 2021 ble plan- og bygningsloven revidert, og i loven ble det lagt til et krav om at kommunen skal legge til rette for «tilstrekkelig boligbygging», [se plan- og bygningsloven § 3-1](#).

I 2023 var forslag til endringer i *lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturverksemd*, også kalt kulturloven, ute på høring. Forslaget i de nye bestemmelsene vil pålegge kommuner å utarbeide en skriftlig oversikt over status og utviklingsbehov på kulturfeltet. Oversikten skal benyttes som grunnlag for planarbeidet. Videre vil bestemmelsen pålegge kommuner å fastsette overordnede mål og strategier for kulturfeltet som er egnet til å møte de utfordringene som er identifisert. Kravet vil kunne oppfylles gjennom kommuneplanens samfunnsdel. Lovendringen kan bli gjeldende i perioden 2024-2027 og kommunen har derfor inkludert status for kulturfeltet i kunnskapsgrunnlaget Slik står det til i Alstahaug 2024.

Vurdering av planbehov

Med planstrategien skal kommunestyret hvert fjerde år vurdere behovet for å revidere kommuneplanen. Disse vurderingene gjøres i lys av utfordringene kommunen har, og den politikken kommunestyret ønsker å føre.

Gjeldende kommuneplan

Gjeldende kommuneplan for Alstahaug består av:

- Kommuneplanens samfunnsdel 2012-2022 med følgende innsatsområder:
 - Bolig
 - Kompetanse
 - Kommunikasjon, infrastruktur og næring
- Kommuneplanens arealdel med kystsone 2016-2022

Med utgangspunkt i eldre versjoner av kommuneplanen har Alstahaug kommunes visjon gjennom flere tiår vært:

Alstahaug - et historisk sted med nye muligheter.

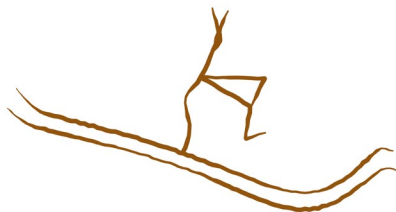
Kommuneplanens samfunnsdel

Gjeldende samfunnsdel ble vedtatt i kommunestyret 18.09.2014. Erfaringer med den gjeldende samfunnsdelen er blant annet at den er lite kjent blant politikere og ut i enhetene til Alstahaug kommune som organisasjon. Siden 2014 har rammebetingelser og overordnede føringer endret seg, og utviklingen både lokalt, nasjonalt og globalt understøtter behov for en ny kommuneplanens samfunnsdel, som et oppdatert styringsverktøy for kommunen.

I planstrategien for 2019 – 2023 ble det vurdert at samfunnsdelen var moden for revidering, men at arbeidet har vært utsatt grunnet begrenset kapasitet.

En revidering av kommuneplanens samfunnsdel vil klargjøre grunnlaget for ny politikk og legge til rette for at FNs bærekraftsmål legges til grunn for organisasjonen. Målene i samfunnsdelen skal være en konkretisering av FNs bærekraftsmål, og legge til rette for en økonomisk, sosial og miljømessig bærekraftig utvikling. I tillegg skal det utarbeides en arealstrategi som vil legge føringer for arealdelen. Arealstrategien skal bidra til å «oversette» mål og strategier i samfunnsdelen til arealpolitiske grep.

Kommunedirektøren vurderer at det er behov for å revidere kommuneplanens samfunnsdel i planperioden.

fortettingsområder og byutviklingsområder fremfor å planlegge for nye store utbyggingsområder til bolig. I tillegg bør tilrettelegging for næringsvirksomhet prioriteres.

Omfanget av tema som tas inn ved revisjon av kommuneplanens arealdel bør ikke være for mange.

Det er viktig at det er mulig for politikere og andre å ha oversikt over tema og hva som skal kartlegges, vurderes og vedtas. Det bør vurderes om noen viktige og aktuelle plantema kan løses gjennom egne planprosesser – for eksempel temaplaner og strategier, i stedet for å inngå i kommuneplanens arealdel. Endelig prioritering av tema vil avklares i planprogram for kommuneplanens arealdel.

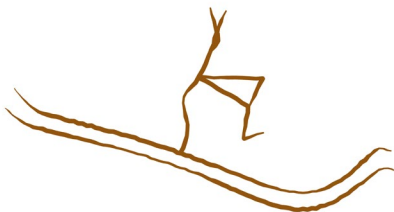
Kommunedirektøren vurderer at det er behov for å revidere kommuneplanens arealdel i planperioden.

Kommuneplanens arealdel

Arealdelen viser sammenhengen mellom ønsket fremtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Arealdelen for Alstahaug kommune ble vedtatt 14.12.2016. Gjeldende arealdel inneholder viktige rammer for bruk og vern av kommunens arealer i tråd med nasjonale retningslinjer og plan- og bygningsloven.

Hovedtrekk i revideringsarbeidet i 2016 var; innarbeiding av kommunedelplan for Sandnessjøen i arealdelen, endring av sentrumsgrense og innregulering av byutviklingsområder, tilrettelegging for nye utbyggingsområder for bolig, etablering av markagrensen for friluftsområdet Åsen.

I neste revisjon må arbeidet med å sikre juridiske referanser og sikre sammenhenger mellom ulike planer i planbestemmelsene fortsette. I gjeldende arealdel er det lagt inn mer boligareal enn det befolkningsutvikling og behov i kommunen tilsier, slik at det vil være fornuftig å se på byutviklingsstrategi,

Planbehov i perioden 2024-2027

Kommunedelplaner, strategier og temaplaner for ulike samfunnstema er underordnet kommuneplanens samfunnsdel. I disse planene blir det utviklet detaljerte strategier, mål og tiltak. Planene er nødvendige for kommunens drift, forvaltning og tjenesteyting. Strategier og temaplaner er på den måten et viktig bindeledd mellom samfunnsdelen og økonomiplanen.

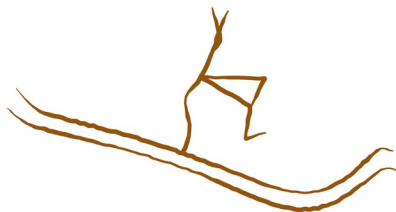
Målene i samfunnsdelen skal være styrende for hvilke planer som skal videreføres, hvilke som må omarbeids og hvilke som kan utgå. Når kommunestyret har vedtatt ny samfunnsdel skal det gjøres en gjennomgang av om de nye satsningsområdene gir behov for nye eller endrede strategier og temaplaner. Dette vil gjøres som en del av det årlige arbeidet med økonomiplanen.

Per januar 2024 er det igangsatt et forarbeid som har til formål at det skal foreligge en fullstendig oversikt over kommunens gjeldende planer i verktøyet Framsikt.

Framsikt er et nytt verktøy som ble tatt i bruk i 2023 og kommunens administrasjon jobber med å få alle vedtatte planer lagt inn i denne oversikten.

[Se kommunens planoversikt i Framsikt.](#)

Oversikten skal være klar til det skal gjøres en gjennomgang av planbehov opp mot nye satsninger i kommuneplanens samfunnsdel.

Planprogram for kommuneplanens samfunnsdel 2024-2036

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen og opplegg for medvirkning i arbeidet med samfunnsdelen.

Organisering

Styringsgruppe: Politiske representanter (Ordfører, leder opposisjonen og leder planutvalget)

Prosjekteier: Kommunedirektør

Prosjektleder: Rådgiver folkehelse og miljø

Prosjektgruppe: Strategisk ledelse

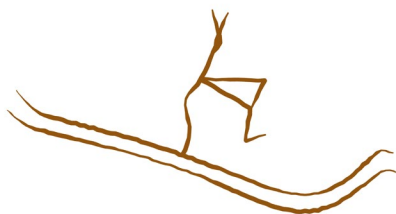
Arbeidsgruppe: Rådgiver folkehelse og miljø, Enhetsleder plan, landbruk og miljø, Konsulent allmenn kultur

Andre samarbeidspartnere: trekkes inn ved behov

Medvirkning og dialog

I arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel vil det bli lagt stor vekt på involvering fra politikere, egen organisasjon, næringsliv og innbyggere. Det vil blant annet bli gjennomført verksted med politikere, spørreundersøkelse og aktiviteter rettet mot næringslivet, lag og foreninger, områdeutvalg, barn og unge.

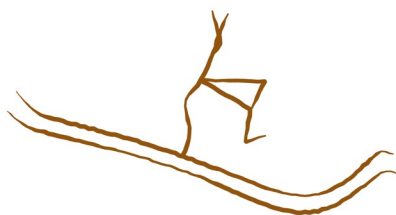
Etter plan- og bygningsloven § 5-1 har kommunen et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Aktuelle grupper/råd som kan bli spesielt invitert med i utarbeidelsen av denne planen er barn og unge, kommunens ungdomsråd, eldreråd, råd for likestilling av funksjonshemmede og områdeutvalg. Etter samelovens § 4-4 har kommunen konsultasjonsplikt for berørte samiske interesser. Reinbeitedistrikt vil bli involvert i arbeidet med arealstrategier.

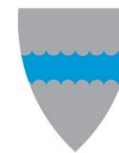
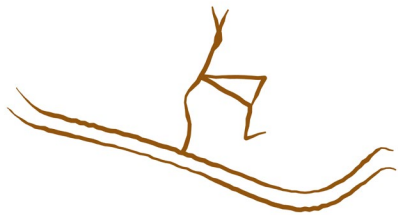

Framdriftsplan

Oppstart av planarbeidet varsles samtidig som oppstartsdokumentet legges ut på høring og gjøres elektronisk tilgjengelig på nett. Fristen for å gi uttalelse skal være minst seks uker. Etter at oppstartsdokumentet har vært på høring, og innkommende uttalelser har blitt gjennomgått, fastsettes planstrategi 2024-2027 og endelig planprogram politisk. Fastsatt planprogram vil ligge til grunn for videre arbeid med samfunnsdelen.

2024	
Januar	Politisk behandling: 1. gangs behandling av oppstartsdokument (forslag til <i>planstrategi 2024-2027</i> og <i>planprogram for revidering av kommuneplanens samfunnsdel</i>) i planutvalget. Samtidig kunngjøres og varsles planoppstart for revisjon av kommuneplanens samfunnsdel.
Februar - mars	Offentlig ettersyn og høring oppstartsdokument.
April	Politisk behandling: 2. gangs behandling av oppstartsdokument (planstrategi 2024-2027 og planprogram til kommuneplanens samfunnsdel) i planutvalget.
April	Politisk behandling: Vedtak av oppstartsdokument (planstrategi 2024-2027 og fastsetter planprogram for kommuneplanens samfunnsdel) i kommunestyret
Februar - august	Utredningsfase hvor det skal gjennomføres medvirkningsaktiviteter, drøfting og dialog. Utarbeide planforslag.
September	Politisk behandling: 1. gangs behandling av planforslag i planutvalget
September -november	Offentlig ettersyn og høring av planforslag.
November	Politisk behandling: 2. gangs behandling av planforslag i planutvalget
Desember	Politisk behandling: Sluttbehandling av plan i kommunestyret.

Alstahaug
kommune